

A HELYI GAZDASÁGFEJLESZTÉS SZEREPLŐI, ESZKÖZEI GYŐRBEN

SZABÓNÉ KOLLÁR KATALIN¹

Összefoglalás:

A helyi gazdaságfejlesztés folyamata rendkívül összetett. Fogalmára, céljára nem adható meg egy általános meghatározás; szereplőinek csoportosítására a különböző szerzők különféle elképzelésekkel szolgálnak. A tanulmány fő célja a helyi gazdaságfejlesztés győri szereplőinek, közreműködőinek, a befektetés-ösztönzés eszközeinek bemutatása.

Kulcsszavak:

helyi gazdaságfejlesztés, helyi kormányzat, helyi vállalkozás, befektetés-ösztönzés

Summary:

The process of the local economic development is extremely complex. The different authors aggregate concept, objectives and actors of the LED diversely. In this paper I will make a short overview of actors of the LED.

Keywords:

local economic development, local government, local enterprise,

1. Bevezetés

A helyi gazdaságfejlesztés folyamata, gyakorlata rendkívül komplex. Sőt, magára a helyi gazdaságfejlesztés fogalmára sem adható meg egy széles körben használt, általános fogalmi meghatározás.

A szakirodalmak többsége a helyi gazdaság fejlesztését egyfajta, a gazdaság működésébe történő tudatos beavatkozásként értelmezi, melynek céljaként említik egyfelől a fenntartható helyi fejlődés biztosítását, másrészt a lakosság életszínvonalának növelését. A beavatkozás azonban számos szereplő közreműködését jelenti, melyek magát a gazdaságfejlesztés folyamatát is különböző oldalról közelíthetik meg, és különböző szintekről léphetnek fel a célok elérése érdekében. Erre vonatkozóan különbségek említhetők az egyes országok gyakorlatában is.

Tanulmányomban a helyi gazdaságfejlesztés győri szereplőinek, közreműködőinek, eszközeinek vizsgálatára helyezem a hangsúlyt.

2. A helyi gazdaságfejlesztés szereplői

A helyi gazdaságfejlesztés szereplőinek köre rendkívül széles. Csoportosításukra a különböző szerzők különféle elképzelésekkel szolgálnak. Lengyel például a helyi gazdaságfejlesztés „négy lábát” különbözteti meg. Ennek értelmében a négy legfőbb szereplő a következő (Lengyel, 2010):

- Helyi kormányzati szektor
- Üzleti szféra
- Tudástranszfer intézmények
- Fejlesztő ügynökségek

A felsoroltak és a már elmondottak alapján kitűnik, hogy a helyi gazdaságfejlesztés korántsem csupán a helyi kormányzati szervek feladata, és nem a központi kormányzat előírásai alapján végrehajtott folyamat. A „négy lábbon” álló rendszer azonban nem teljes, hiszen egyik csoportba sem sorolhatók például a helyi lakosok, akik úgyszintén aktívan szerepet játszhatnak a helyi gazdaságfejlesztésben akár önálló fellépéssel, akár csoportokat

¹ PhD hallgató, Széchenyi István Egyetem, Győr, kollarkatalin86@gmail.com

alkotva. Ezen csoportok például civil szervezetekké is alakulhatnak, mely ismét egy olyan kategória, mely a fenti csoportok egyikében sem szerepel. Mindenesetre általánosságban elmondható, hogy az első két „láb” az, amely az esetek döntő többségében a legnagyobb szerepet játssza a folyamat során.

A fogalmi meghatározással összhangban érdemes kiemelni a helyi szereplők fontosságát. Gyakori, hogy külső szereplők is részt vesznek a fejlesztés folyamatában akár anyagi, akár szellemi, akár bizalmi tőkét nyújtva segítségül, ugyanakkor a helyi szereplők részvétele elengedhetetlen, sőt a legideálisabb az általuk beindított kezdeményezés. A bizalmi tőke azért is fontos, mert egyrészt nélkülözhetetlen kulcs a közösség „beindításához”. Egyfajta motorként szolgál (Czene – Ricz, 2010).

A központi kormányzat szerepe a helyi gazdaságfejlesztés megvalósulásában nyilvánvaló, sőt rendkívül nagy az egyes fejlesztési célok megvalósulásában. Hozzájuk kapcsolhatjuk ugyanis a fejlesztéshez szükséges intézményrendszer kialakítását vagy például a szabályozási háttér rendelkezésre állásának biztosítását (Horváth, 1998).

A következő szint a területi szint, melynek szerepe a helyi gazdaságfejlesztésben országonként rendkívül differenciált, többnyire a szabályozási háttér és a közigazgatási rendszer a meghatározó tényező. E szint szerepe Európa nyugati részén az 1990-es évek elején értékelődött fel (Pálné Kovács, 1999). Ebbe a körbe tartoznak a szubnacionális szintek valamennyi szereplője, így a regionális önkormányzatok, helyi önkormányzatok, önkormányzati társulások, fejlesztési ügynökségek, vállalkozások, tudástransfer intézmények, civil szervezetek és a lakosság.

A helyi kormányzat szerepe alapvető, sőt néhány ország esetében kizárólagosnak mondható a helyi gazdaságfejlesztés folyamatában. Ezt többnyire három tényező befolyásolja: elsőként az uralkodó politikai irányvonal, a jogszabályi környezet és végül az önkormányzati szervezet. A politika irányvonala a célokra, illetve azok megvalósításának módszereire gyakorol jelentős hatást. Bár az önkormányzatoknak közvetlenül nincsenek kötelezően teljesítendő gazdaságfejlesztési feladatai, a jogszabályi környezet mindenképp meghatározó szerepet játszik az önkormányzatok kötelezettségei és cselekvési mozgásterének milyenségében. Az önkormányzat szervezete pedig szintén befolyásolja a fejlesztés során végrehajtandó feladatok sikerét, hiszen azok megvalósításának módszere illeszkedni fog a meglévő struktúra adottságaihoz (Bajmócy, 2011).

A különböző helyi-területi ügynökségek létrejöttének célja egyaránt gazdaságfejlesztési célok megvalósítása. Működésüknél fogva erős kötelék kapcsolhatja őket a kormányzati szektorhoz. Az ügynökségek fajtái például: innovációs ügynökség, vállalkozásfejlesztési ügynökség vagy például helyi gazdaságfejlesztési ügynökség.

A helyi vállalkozások kétféle szerepben vesznek részt a helyi gazdaságfejlesztésben, ugyanis egyrészt aktív alakítói, másrészt célcsoportjai is annak. Mint célcsoport azonban semmiképpen nem tekinthetők egységesnek, a fejlesztések jellege, eszközei sem azonosak minden vállalatra, vállalatcsoportra nézve. Maga a helyi gazdaságfejlesztés sem a vállalatok szegmensének egészét, hanem azok egy csoportját célozza meg. A vállalati méret döntő tényezője annak, hogy miként képesek a gazdaságfejlesztés folyamatába bekapcsolódni. A nagyobb vállalatok több tőkét, időt, erőforrást tudnak bevonni a folyamatba, azonban előfordulhat, hogy erejüknél, szerepükénél fogva abszolút irányítói lesznek annak, nem hagyva teret más érdekek, szempontok figyelembe vételére, megvalósulására. Fontos azonban azt is látni, hogy nem minden esetben a már meglévő, helyi vállalatok igényeire kell helyezni a hangsúlyt, nem hagyható figyelmen kívül új iparágak megszületésének, megerősítésének megvalósítása sem (Bajmócy, 2011).

A vállalkozások meghatározó jellemzői, hogy napjainkban már nem külön-külön, hanem egymással különböző formában együttműködéseket létrehozva vesznek részt a piaci folyamatokban. Ilyen együttműködések például a hálózatok vagy a klaszterek (Angyal, 2003).

A szereplők negyedik csoportjába a tudás-transzfer intézmények sorolhatók. Ezek az intézmények ugyanis nagyon fontos befolyást gyakorolnak az adott térség versenyképességének alakulására. Legfőbb feladatuk az új tudás megalkotása, áramlásának elősegítése, illetve a humán erőforrás képzése.

Mint már utaltunk rá, a civil/non-profit szervezetek is jelentős szerepet játszhatnak a helyi gazdaságfejlesztés folyamatában, akár közvetlenül e tevékenységre helyezve a hangsúlyt résztvesznek a fejlesztési dokumentumok kidolgozásában, az önkormányzatok munkájában vagy éppen beruházások menedzselésében; akár közvetetten például információközvetítés vagy véleményformálás révén (Reisinger, 2010).

Tágabb keretből indulva, a rendszerváltás időszakában a helyi gazdaság működését befolyásoló külső szereplőket kétfelé oszthatjuk. Az egyik szereplő a magyar állam, amely a gazdasági átalakulást, a piacgazdasági átmenet megvalósítását a szükséges szabályozási környezet megalkotásával segítette. Ezek közül kiemelhető a Társasági törvény, az Átalakulási törvény és a Privatizációs törvény, valamint forrás oldalról a Befektetésösztönzési Alap működtetését.

Győr esetében a jelzett törvények az átlagnál nagyobb vállalkozási hajlandóságot eredményeztek, amely kimutatható volt az 1000 főre jutó vállalkozások számának a vidéki átlagot meghaladó bővülésével, az átlagosan kevesebb gyárbezárással és ezzel párhuzamosan az országosnál lényegesen mérsékeltebb munkanélküliséggel. Az 1990-es évek első harmadában a győri székelyű állami vállalatok döntő többsége már társasággá alakult és számos esetben a privatizáción keresztül már magánkézben volt. A hagyományos, több esetben nagy múltú könnyűipari vállalatok közül több nem élte túl azt a változást (pl. Richards, Növényolajgyár, Tejgyár).

A másik meghatározó külső szereplő ebben az időszakban a fejlett gazdasággal rendelkező Európai Unió és OECD tagállamok, amelyek nemzeti gazdaságpolitikájuk részeként ösztönözték a felbomló keleti blokk országokban a működőtőke befektetéseket. Ezek jelentősen hozzájárultak egyfelől az adott országok piaci szerkezetének átalakításához, másfelől a munkaerő helyben történő lekötésével mérsékelhető volt a határok szabadabbá válásával a keleti blokkból elindult bevándorlás a fejlettebb országokba.

A jelzett időszakban Győr a külföldi működőtőke kedvelt célpontjává vált, sőt Béccsel és Pozsonnyal együtt Közép-Európa befektetési aranyháromszögének részeként emlegették. A külföldi tőke nem csak a zöld- és barnamezős fejlesztésekből vette ki a részét, de a Győri Nemzetközi Ipari Park kialakításában, illetve a Business Assistance Vállalkozásfejlesztési Alapítvány létrehozásában történő aktív közreműködésével a vállalkozói kemény és puha infrastruktúra megalapozásában is.

Az évtized második felében és az új évezred elején az állam a gazdaság- és a területfejlesztés rendszerén keresztül segítette a helyi gazdaságfejlesztést. Előbbiben kiemelhető például az Ipari Park program 1996-tól történt indítása. Ennek keretében első lépésben Ipari Park címet nyerhettek a koncentrált ipari telephelykínálat fejlesztését célul kitűző vállalkozások, szervezetek. Ezeket sok esetben városi önkormányzatok alapították. Második lépésben pedig a címet elnyert parkok és az abba települő cégek pályázhattak telephelyfejlesztésre a Gazdaságfejlesztési Célelőirányzathoz, melynek keretében 1997-ben már 74 projekt jutott támogatáshoz összesen 5,1 milliárd Forint értékben. A támogatás eredményeként a források hat és félszeresének megfelelő értékű beruházás jött létre (<http://cegvezetes.hu/1998/04/penzhez-lehet-jutni/>).

2001-ben a Széchenyi Terv már egy átfogóbb gazdaságfejlesztési stratégiát fogalmazott meg, amelynek egyik fókusza a wellness turizmus fejlesztése volt. Ennek keretében és támogatásával valósult meg a Győri Élmenyfürdő beruházás is.

A nemzetközi szereplők közé, az uniós csatlakozási folyamat következtében belépett az Európai Unió. Győrben és térségében az uniós Ausztria-Magyarország Interreg IIA – Phare

CBC program keretében számos gazdasági infrastruktúra fejlesztési projekt valósult meg pl. kikötő, reptér, innovációs központ, kamarai kereskedelmi központ.

A helyi szereplők négyes felosztását tekintve egyértelműen az önkormányzat vitte a prímet az átalakulás kezdeti időszakában. Győr Megyei Jogú Város önkormányzata részese volt a Győri Nemzetközi Ipari Park Kft., a Győr-Gönyű Kikötő Rt. és a Győr-Pér Reptér Kft. alapításának.

3. Befektetés-ösztönzés eszközei

Miért is érdemes a vállalatoknak Győrt választaniuk? Mint már említésre került Győr földrajzi fekvése kiváló, egyrészt a Bécs-Pozsony-Budapest innovatív tengelyen található, másrészt félúton helyezkedik el Bécs és Budapest között.

1. ÁBRA *Győr elhelyezkedése*

Forrás: Lakatos (2011, 21).

Közlekedési adottságai kiválóak, bár kelet-nyugati irányú vasúti, közúti és vízi kapcsolatokkal egyaránt rendelkezik, az észak-déli kapcsolatrendszer fejlesztésre vár. A Park északi határánál halad a Bécs- Budapest vasúti főútvonal, melyhez két saját iparvágánnyal kapcsolódik. A 20 km-re található gönyűi kikötő lehetővé teszi, hogy a város tengeri vízi úthoz kapcsolódó kikötőn keresztül is megközelíthető. A nemzetközi repterek közül a budapesti repülőtér 130 km-re, Bécs-Schwechat repülőtere 90 km-re, a pozsonyi 60 km-re helyezkedik el Győrtől. Péren 15 km-es távolságban pedig szintén megtalálható a repülőtér, mely 75 férőhelyes gépek fogadására alkalmas.

A repülőtér fejlesztése az ezredfordulón kezdődött, ennek keretében szilárd burkolatú kifutópálya, forgalmi előtér és az ezekhez kapcsolódó létesítmények megépítésére került sor. A támogatási források jelentős részét az Audi Hungária Motor Kft. biztosította. A Győr-Pér Repülőtér Kft. - mely 1994-ben alakult - beruházásai között szerepel például a repülőtér bekerítése és a világító-rendszer biztosítása. A repülőtér folyamatos fejlesztését az önkormányzat elengedhetetlennek tartja, hiszen a befektetők számára a telephelyválasztási döntés meghozatalakor az elsődleges szempontok között szerepel a közelben működő reptér megléte. Az elmúlt év forgalmi adatai alapján elmondható, hogy a repülőteret igénybe vevők közül az élen az Audi áll.

Bár a tulajdonosok (Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata, Győr-Moson-Sopron Megye Önkormányzata és Pér Község Önkormányzata) 2008-ban a repülőtér értékesítése mellett döntöttek, a cél mindenekelőtt annak fejlesztése, és az új tulajdonostól elvárás a

repülőtérenként való üzemeltetés követelményének betartása (Győr Megyei Jogú Város Gazdasági...2011).

A vállalatok telephelyválasztását befolyásolhatja a helyi iparüzési adó nagysága is. Győr városában az adó mértéke a nettó árbevétel 2%-a, amely nemcsak a régióban, de megyei szinten is magasnak mondható. Az önkormányzat a vállalatok városba vonzása érdekében nyújt különböző formában kedvezményeket a helyi adóval kapcsolatosan. Az adókedvezmények igénybevételéről az önkormányzati rendelet 2. §-a rendelkezik. Korábban ilyen kedvezményként említhető az a gyakorlat, mely szerint a Győri Ipari Park területén letelepedő vállalkozások minimum két évig, legkésőbb 2007. december 31-ig adómentességben részesültek. Bár elvileg a lehetőség még most is adott a betelepülő vállalatok számára, hogy lobbizzanak az adókedvezmények hasonló formájáért, azonban a sikerre nem túl nagy esély mutatkozik.

Az önkormányzat a helyi adók közül az iparüzési adót, az építményadót és az idegenforgalmi adót vezette be. Átengedett központi adóként jelenik meg a gépjármű adó. A következő táblázat 2007 és 2010 között a város imént említett adóbevételeinek alakulását mutatja:

1. TÁBLÁZAT
Helyi adók és gépjárműadó bevételek alakulása 2007 és 2010 között Győr városában
(Forintban)

	2007	2008	2009	2010
<i>Iparüzési adó</i>	8.098.412	15.725.18	13.893.34	13.601.28
		1	1	1
<i>Építményadó</i>	1.610.410	1.539.448	1.690.556	1.910.418
<i>Idegenforgalmi adó</i>	57.789	67.513	56.919	63.125
<i>Gépjárműadó</i>	1.047.249	1.044.575	1.014.122	1.070.397

Forrás: Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának Gazdasági Programja 2011-2014 alapján saját szerkesztés.

Mint a táblázat adatai mutatják a bevételek 2009-ben és 2010-ben tendenciájában inkább stagnáltak. Az iparüzési adó bevételek nagyságának alakulására a válság hatása rányomta bélyegét, mint látható, a 2008-ban bekövetkező csökkenés után a bevételek nagysága még 2010-ben sem állt növekvő pályára. Az önkormányzat középtávon növekedést vár. (Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának Gazdasági Programja 2011-2014).

4. Összefoglalás

A helyi gazdaságfejlesztés szereplőinek köre rendkívül széles, csoportosításukra különféle elképzelések születtek. A helyi kormányzat szerepe rendkívül meghatározó a fejlesztési célok megvalósulásában. Hozzájuk kapcsolható a fejlesztéshez szükséges intézményrendszer kialakítása vagy a szabályozási háttér rendelkezésre állásának biztosítása. Az ügynökségek különböző fajtái szintén elősegítik a gazdaságfejlesztési célok megvalósulását közvetlenül is szerepet vállalva a fejlesztések megvalósításában. A helyi vállalkozások kétféle szerepben vesznek részt a helyi gazdaságfejlesztésben, ugyanis egyrészt aktívan részt vesznek abban többnyire hálózatokba, klaszterekbe tömörülve, másrészt célcsoportjai is annak. A tudástranszfer intézmények fontos befolyást gyakorolnak az adott térség versenyképességének alakulására legfőképp az új tudás megalkotásával, áramlásának

elősegítésével, illetve a humán erőforrás képzésével. Nem hagyható figyelmen kívül a helyi lakosság és a civil szervezetek szerepének említése sem a helyi gazdaságfejlesztés folyamatában.

A Győr város gazdasági ereje, a város gazdasága által a rendszerváltást követő két évtizedben megvalósult fejlődési pálya eredményeként napjainkban Győr Magyarország egyik legerősebb gazdasági pólusa. Ennek a gazdasági fejlődésnek a meghatározó motorja a járműipar. Megállapítható, hogy hazánk járműipari központjai közül Győr, melyet gazdasági versenyképessége és ipari potenciálja alapján a főváros után az ország második nagyvárosaként tarthatunk számon, a legkiemelkedőbb helyet foglalja el. Földrajzi fekvése és közlekedési adottságai kiválóak, az infrastruktúra kiépítettsége jónak mondható, a város nyitott a befektetők fogadására, letelepedésének ösztönzésére, folyamatosan alakítva, befolyásolva azon telepítési tényezőket, melyek jelentős szerepet játszhatnak a vállalatok telephelyválasztási döntésének meghozatalában.

Köszönetnyilvánítás

A kutatás és a tanulmány az alábbi projekt keretében készült el. A szerző köszönetét fejezi ki a projekt támogatásért.

„TAMOP-4.2.1/B-09/1/KONV-2010-0003: *Mobilitás és környezet: Járműipari, energetikai és környezeti kutatások a Közép- és Nyugat-Dunántúli Régióban. A projekt a Magyar Állam és az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.*”

Irodalomjegyzék

- Angyal Á. (2003) A hálózatok, mint többközpontú szervezetek. – Vezetéstudomány. 3-4. 76-87. o.
- Bajmócy Z. (2011) Bevezetés a helyi gazdaságfejlesztésbe. Jate Press, Szeged.
- Czene – Ritz (2010) Helyi gazdaságfejlesztés. Ötletadó megoldások, jó gyakorlatok. NFM, NGM, VÁTI Nonprofit Kft., Budapest.
- Győr Megyei Jogú Város Gazdasági Programja 2011-2014. (2011) Győr.
- Horváth Gy. (1998) Európai regionális politika. Dialóg Campus, Budapest-Pécs.
<http://cegvezetes.hu/1998/04/penzhez-lehet-jutni/>
- Lakatos L. (2011): Egy létesíteni tervezett Üzleti Innovációs Központ potenciális helyszíneinek elemzése a Nyugat-dunántúli Régióban. Első megvalósíthatósági tanulmány. Pannon Projekt Kft.
- Lengyel I. (2010) Regionális gazdaságfejlesztés. Versenyképesség, klaszterek és alulról szerveződő stratégiák. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Pálné Kovács I. (1999) Regionális politika és közigazgatás. Dialóg Campus Kiadó, Pécs.
- Reisinger A. (2010) Társadalmi részvétel a helyi fejlesztéspolitikában – különös tekintettel a civil/non-profit szervezetek szerepére. Doktori értekezés. Győr.